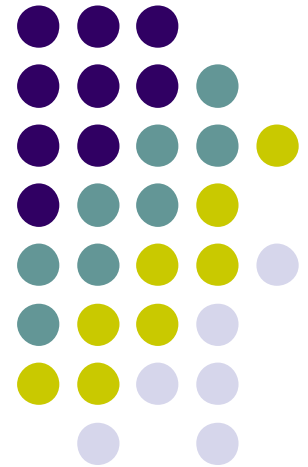

Pedagógia és Sportpedagógia

2008 – 2009

Dr. Bognár József
TF - Testnevelés-elmélet és
Pedagógia Tanszék
bognar@mail.hupe.hu

Tantárgyi leírás

A tantárgy célja, hogy a hallgatók alapos és széleskörű **elméleti tudásra épülő tapasztalatokat** szerezzenek a **sportolók nevelésének, felkészítésének, versenyeztetésének pedagógiai vonatkozásairól.**

A leendő oktatóktól és edzőktől elvárható, hogy felelősségtudattal, önképzés igényével és az önálló pedagógiai ismeretszerzés képességével rendelkezzenek. Emellett az **edzői szakma** igényei és elvárása szerint a szakember folyamatosan fejlessze mindazokat a személyiségjegyeket, amelyek képessé teszik a tanítványokat a pedagógiai tevékenység hatékony végzésére.

Oktatási feladatok

- a nevelés fogalma, cél- és eszközrendszere, folyamata, területei, alapelvei, módszerei
- sport és nevelés
- a sport, mint a nevelés színtere
- szereplők a sportban
- a sportoló pedagógiai felkészítése

Félévi követelmények

- Feltételek
 - **edzői hitvallás (04.16; 2 oldal)**, mely tartalmazza:
 - Érték és értékelés
 - Kompetencia
 - Eredmény és folyamat
 - Interakció és viszony
 - Vezetési stílus
 - Együttműködés
 - **Kollokvium:** írásbeli a vizsgaidőszakban

Szakirodalom

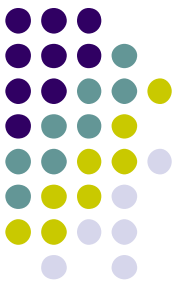

- Kis Jenő (2001): *A testnevelés és sporttudomány pedagógiai alapjai*. Fitness Akadémia, Budapest.
- Kron Friedrich (2003): *Pedagógia*. Osiris Kiadó, Budapest.
- Nagy József (2000): *XXI. század és nevelés*. Osiris Kiadó, Budapest.
- Biróné Nagy Edit (szerk.). *Sportpedagógia*. Dialóg-Campus, Budapest-Pécs.

Cikkek a következő folyóiratokból

- Új Pedagógiai Szemle (www.oki.hu)
- Sporttudományi Szemle (www.sporttudomany.hu)
- Magyar Edző

Érték 1.

- „A mai emberek túlnyomó többsége már csak azt tekinti értéknek, ami a kíméletlen konkurenciaharcban alkalmas arra, hogy embertársai fölé emelje. Minden, erre a célra alkalmas eszköz család módjára önmagában értéknek tűnik.” (Konrad Lorenz, 1973).
- Az ember mindennapos viselkedését az értékek irányítják, melyek olyan meggyőződések és erények, amelyek tetteikben is kifejezésre jutnak.
- Úgy tűnik azonban hogy ma egyetlen olyan alapvető értéklista sincs, amelyben mindenki egyetértene (Mihály, 2001).
- Vannak értékek, amelyek lehetővé teszik a társadalmi együttélést és minden emberi kultúrában megtalálhatók. Más értékek viszont csak egyetlen társadalom, annak felfogása vagy vallás sajátos viszonyaihoz kapcsolódnak. Léteznek bizonyos széles körben elfogadott értékek, mint például az igazmondás.

Érték 2.

- Az értékek olyan kulturális alapelvek, amelyek kifejezik azt, hogy az adott társadalomban mit tartanak kívánatosnak és fontosnak, jónak vagy rossznak.
- Füstös és Szakolczai (1994) szerint tovább erősödött a hazai értékrendszer individualizált és intellektualizált és ezzel együtt az értelmesség, a morális értékek és az anyagi jólét volta. Ezzel párhuzamosan csökkent a szociabilitás és közösségi értékek, valamint a munka hasznossága, fontossága.
- Az 1991. évi nemzetközi értékvizsgálat bemutatja, hogy a magyarok számára kiemelkedően fontosak a materiális értékek és e legkevésbé fontosak a szellemi értékek (Andorka, 2006)

Érték 3.

- A személyiségnek alapvető jellemzője az értékrend, mely döntő szerepet játszik a személyiség működésének és a viselkedés szabályozásában (Nagy, 2000).
- Az elmélet alapján elmondható, hogy a kreativitás, a szabadságfok növekedése, valamint az egyéni értékrend pozitív irányú változásai együtt eredményezik a személyiség fejlődését.
- Nagy (2000):
 - Szociális értékrend alapja a proszocialitás, melynek lényege a másik ember, csoport, társadalom, emberi faj létérdekeit figyelembe vevő segítő hozzáállás, magatartás.
 - A perszonális értékrend a viselkedés olyan másodlagos szabályozói, mely ... az egyén túlélése, életminőségének fenntartása és javítása , mely értékek motívumrendszerre szerveződhetnek.
- Bábosik (2004):
 - az érték olyan produktum, amely elősegíti egyrészt az emberi közösségek, másrészt az egyén fejlődését is.
 - az egyik legfontosabb emberi értéknek a szociálisan és egyénileg is hatékony konstruktív életvezetés számít.

Érték 4.

A nevelés legfontosabb célja, hogy elősegítse a pozitív egyéni és hierarchikus motívumrendszer kialakulását, megőrzését, megszilárdulását, illetve pozitív irányú változásait.

Értékelés 1.

- Értékelés, visszajelzés, visszacsatolás
- Értékelés funkciói: minősítés, szelekció, motiválás
- Lehet nevelés módszer is (elismerés, jutalmazás, elutasítás, büntetés, stb.)
- Eredményesség és hatékonyság
- Külső és belső értékelés
- Diagnosztikus (helyzetfeltárás) formatív (segítés, fejlesztés), szummatív (minősítés)
- Értékelés - önértékelés

Értékelés 2.

- Viszonyítás tekintetében:
 - Kritériumra irányuló értékelés (cél)
 - Normára irányuló értékelés (átlag)
 - Önmagához viszonyított értékelés (fejlődés)
- Az értékelés folyamata
 - Tervezés
 - Funkciók tisztázása
 - Célok, követelmények megfogalmazása
 - Információ/adatgyűjtés módszereinek és eszközeinek kiválasztása
 - Információgyűjtés
 - Információ elemzés, értelmezés
 - Minősítések és döntések meghozatala

Kompetencia és személyiség

A kompetenciák a személyiség komponensei, amelyek meghatározott funkciót szolgáló motívum-és képességrendszer.

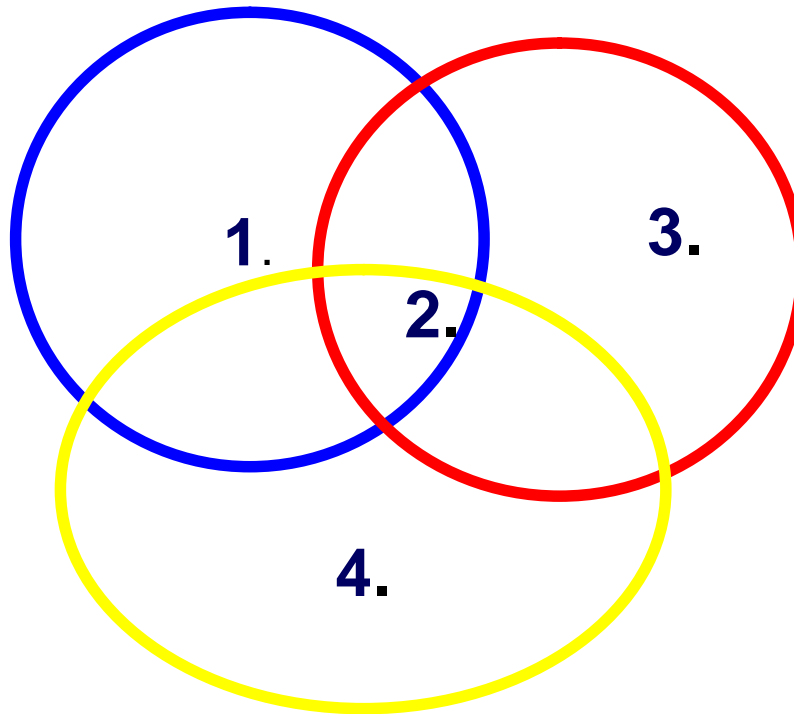
Kompetenciamodell

Mit kell az embernek tudnia/ismerni/tennie ahhoz, hogy úgy viselkedjen, cselekedjen, ahogyan azt valójában teszi?

Személyiség funkcionális modellje

1. Személyes kompetencia
2. Kognitív kompetencia
3. Szociális kompetencia
4. Speciális kompetencia

1. **Személyes kompetencia:** egyén túlélése, egyéni érdekeket szolgál (kognitív képességek és készségek)

1. Testi-lelki egészség
2. Jó közérzet megőrzése
3. A szervezet és személyiség stabilizálása, védelme
4. Személyiség fejlődése
.....az életkörülmények javítása által valósulhat meg.

Alapvető személyes képességek:

1. Önkiszolgálás képessége
2. Önvédelmi képességek (egészségvédő...)
3. Önreflektív képességek (önértékelő, önfejlesztő)
4. Szokások, minták, és minták megfelelő alkalmazása

2. **Szociális kompetencia:** faj túlélése , egyéni és egy csoport létérdekének együttes megjelenése (kognitív képességek és készségek)

3. **Kognitív kompetencia :** Az információ feldolgozást megvalósító pszichikus komponensrendszer (információ vétel- kódolás – átalakítás – létrehozás – közlés- tárolás)

- megismerés, kutatás, szándékos tanulás
- azért van a metszetben, mert a többi kompetencia e nélkül nem működhetne.
- Általános kognitív motívumok, képességek tartoznak ide

Kognitív képességek:

- Tudásszerzés
- Kognitív kommunikáció (beszéd-beszédértés, írás-olvasás)
- Gondolkodás
- Tanulás

4. **Speciális kompetenciák** (edző, sportoktató,
sportmenedzser szakmája)

Bármely általános kompetenciából képződhet

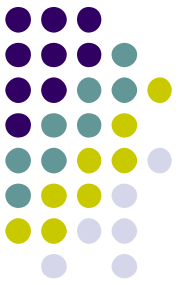
Alapfeltétele a kognitív kompetencia megfelelő fejlettsége

Képességek: hivatás szeretet, szakértelem

Nevelés, mint a kompetenciák fejlődésének segítése

- A kompetenciák fejlesztésével az emberi személyiséget fejlesztjük és a paradigmaváltást segítjük.
- Pszichikus komponensfajta segítségével (motívum, szokás, minták, készségek, ismeretek)

Eredmény és folyamat

- Eredmény (kimenet) szabályozás
 - Norma
 - Kritérium
- Folyamat szabályozás
 - Önmagához való fejlődés

Személyiség, interakció és viszonyhelyzetek

- Több, mint százféle személyiség elmélet létezik
- A pedagógia egyik fő alapkérdése a személyiség fejlesztése
- Velünk született, öröklött tulajdonságok (Descartes):
 - Öröklött szükségletek, affektív apparátus (ingerigény, koncentráció, temperamentum),
 - Felismerési mechanizmus, tanulási motívum (megoldási késztetés),
 - Szociális hajlam, biológiai adottságok (beszédhang képzése),
 - Viszonyfelismerő mechanizmus, motívumok (biológiai, neurális, szociális hajlam)
- Szerzett tulajdonságok (Locke, Helvetius)
- Személyiség: értelem, érzelem, tevékenység

Sporttevékenység és nevelési folyamat

- Sport nevelőhatása
 - Személyiségfejlesztés
 - Családi, iskolai nevelőhatás és sport
 - Pedagógiai transzfer
 - A sportoló sportra való felkészítése a teljesítményt növelő céltudatos pedagógiai folyamat
- Sportoktatás és nevelőmunka
 - Edző és fejlesztő hatás
 - Edzettség

Pedagógiai cél- és feladatrendszer a sportban

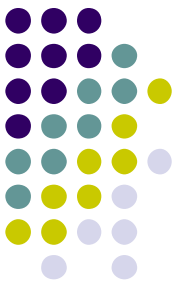
- A sportolók személyiségfejlesztésének céljai
- Sportolói személyiség jellemzői
- A motiváció szerepe a sportban: teljesítménymotiváltság
 - Cselekvés és motívum, hierarchia
 - Motiváció: beépült, belső, presztízis, külső
 - Fejleszthető nevelés útján
 - Sikerélmény
 - Teljesítmény eredményeinek ellenőrzése

A pedagógiai jelenségek lehetséges megközelítési módjai

- A pedagógiaailag releváns jelenségek vizsgálatának lehetősége nemcsak az egyes emberre, hanem az egyes ember körül kialakuló szociális kapcsolatokra irányul.
- Ezen keresztül a folyamatot befolyásoló történelmi-társadalmi háttérrel is be kell vonni a kutatásokba.
- Ennek figyelembevételével a pedagógiai elméletalkotás három szintje vázolható fel:
- Makroszociális, mikroszociális , interperszonális

A társadalmi befolyásoló tényezők által irányított szociális cselekvés szintje (makroszociális)

- A pedagógiailag releváns cselekvés és gondolkodás társadalmi szintű döntési folyamatok befolyása alatt áll (törvények, rendeletek)
- Megfogalmazásra kerül a nevelés-oktatás társadalmi céljai, intézményei, szervezeti formái vagy a nevelés-oktatás kölcsönhatása a társadalmi struktúrával és dinamikával
- Szabályozott szociális cselekvés, szabályok és szabályozó rendszerek, nevelési és oktatási folyamatok normaalkotása

Az interperszonális kölcsönhatások mikroszociális szintje

- Az egyének egymás kölcsönös befolyásolására törekszenek, ezért szükséges a nevelési és oktatási folyamatok interperszonális kölcsönhatásként történő értelmezése
- Szülő valamely társadalmi csoport vagy réteg által értékesnek ítélt normáit szeretné gyermekével elsajátítani (tudatos és szándékos nevelés)
- Interakció (kölcsönös viszony, kölcsönös ráhatás) az egyének által és közötti szociális cselekvést, illetve közösen végzett cselekvést jelenti
- Szabályok érvényesítésének és ellenőrzésének folyamatai

A cselekvő egyénben kialakuló szabálytudat intraperszonális szintje

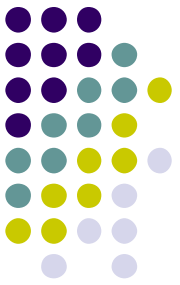

- Mindezek a folyamatok befolyásolják a cselekvő egyént, illetve annak intraperszonális (személyiségén belül zajló pszichés) történéseit
- Miként fejtik ki a társadalmi és szociális folyamatok az individuumra gyakorolt hatásukat, mennyiben járulnak hozzá a cselekvő szubjektum személyiségfejlődéséhez, milyen tanulási és művelődési folyamatokat, illetve viselkedésbeni változásokat idéznek elő
- A személyiségstruktúrák, motívumok, egyedi tulajdonságok, képességek a megváltozó helyzetek, a szociális viszonyok és társadalmi feltételek során tartósak maradnak-e

Vezetési stílus

- Ahogyan a vezető vezet, a hatalom gyakorlásának módja. A vezetés több, mint a hatalom gyakorlása.
 - Fontos a személyiség szerepe.
 - Tanult magatartásforma.
- **Vezetési stílust befolyásoló tényezők:**
 - szervezet
 - kapcsolatrendszer

Döntéshozatali vezetési stílusok

Lewin:

- autokratikus (legjobb eredmény)
- demokratikus (legegészedettebb, de kisebb eredmény)
- Laissez faire (liberális): kis teljesítmény és elégedetlenség a tagok között.

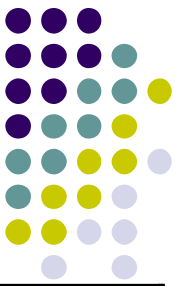
Likert:

- keménykezű, parancsoló → szigorú igazságtalan
- jóakarató parancsoló → szigorú igazságos
- konzultatív → csoport tagjainak véleménye fontos
- részvételi csoport → csoport hozza meg a döntéseket

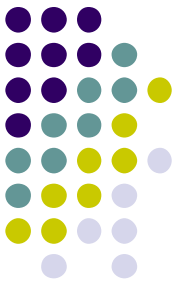
Tannenbaum-Schmidt:

- főnökközpontú
- beosztott központú

Nevelési stílusok (Cole, 1997)

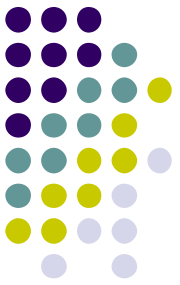
	Meleg, érzékeny, gyermekközpontú	Hideg, elutasító, szülőközpontú
Kontrolláló, követelő	Irányító (megkívánó)	Tekintélyelvű (megkövetelő)
Engedékeny, nem kontrolláló	Megengedő	Elhanyagoló

Problematicus területek

- Kompetencia meghatározása
- Kompetencia kapcsolata a
 - Hitvallással
 - Előzetes tapasztalattal
 - Képzéssel
- Milyen/mennyi szerepet játszik a
 - Tudás
 - Hozzáállás, belső motiváció, elhivatottság
 - Gyakorlati megvalósulás, tevékenység

Követelmények a sportszakember felé

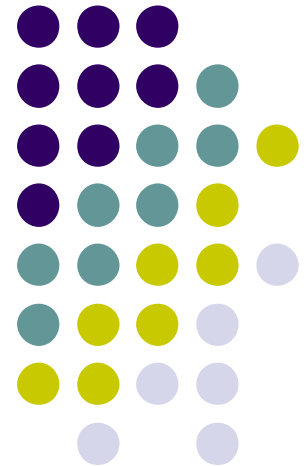
- Szakmai felkészültség
- Pedagógiai felkészültség
- Erkölcsi követelmények
- Általános műveltség

Személyiség

- Több, mint százféle személyiség elmélet létezik
- A pedagógia alapkérdése a személyiség fejlesztése
- Az ember és a személyiség nem azonos - az újszülött is ember, mégsem személyiség
- Velünk született - szerzett
- Értelem, érzelem, tevékenység
- Eltérő vélemények:
 - csak a felnőtt
 - a gyermek is (2-3 éves kor: önazonosság)

A nevelés fogalmának megközelítése

1. nevelés, mint folyamat

- időben zajlik, időben adott
- térbeli kiterjedését tekintve szituáció
- legalább 2 személy közötti interakció, mely időben zajlik
- megfigyelhető és dokumentálható

2. nevelés, mint folyamat eredménye

- nevelési folyamatok sokaságának összjátéka
- a nevelés nem lehet önmaga eredménye-nem helytálló feltételezés az előzőek viszonylatában

3. nevelés, mint a nevelt tevékenysége

- nevelési folyamatokban szükséges a nevelt önnevelése
- ez a szocializációs érték a társadalomban
- a nevelési cél nem a passzív alávetettség - nem állja meg a helyét;

4. nevelés, mint a nevelő tevékenysége

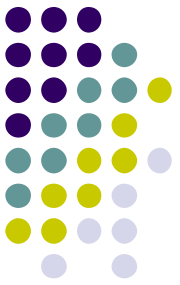
- a nevelt a nevelő tevékenységének a tárgya
- törekvései rá irányulnak

5. nevelés, mint a viszonyok befolyásolása

- nem elfogadható nézet, mert a környezet, a kultúra kijelölik a szocializáció alapvető feltételeit

6. nevelő, mint a nevelő és nevelt együttműködése, a „szociális interakciók rendszere”

- megfelel a mai tudományos elvárásoknak

7. nevelés, mint a pedagógus tevékenységének célja

- nem állja meg a helyét, mert a tevékenység és célja nem jelölhető ugyanazzal a terminussal

Sportpedagógia röviden

Sportpedagógia elméleti alapjai

- Sporttudomány és egészségtudományok
- Egyetemes kultúra, testkultúra
- Sportpedagógia:
 - Célja, feladatai
 - Kapcsolatai
 - Interdiszciplináris jellege
 - Fejlődési irányai
- Elmélet és gyakorlat viszonya
- Alapfogalmak:
 - Mozgás, mozgásos/fizikai aktivitás,
 - Testgyakorlatok, testi nevelés, testnevelés, játék, sport
 - Egészség, fittség

Kulcsszavak

- Személyiség, sportolói személyiség
- Cél, feladat, eszköz, módszer, értékelés
- Egészség, egészséges életmód, fitness, fittség
- Rehabilitáció, rekreáció, sport
- Adottság, képesség, tehetség, kiválasztás
- Edzés, edzettség, terhelés, fáradás, alkalmazkodás, teljesítmény, verseny
- Taxonómia, kompetencia
- Kultúra, műveltség, testkultúra
- Nevelés, testi nevelés, testnevelés

Sporttevékenység és nevelési folyamat

- Sport nevelőhatása
 - Személyiségfejlesztés
 - Családi, iskolai nevelőhatás és sport
 - Pedagógiai transzfer
 - A sportoló sportra való felkészítése a teljesítményt növelő céltudatos pedagógiai folyamat
- Sportoktatás és nevelőmunka
 - Edző és fejlesztő hatás
 - Edzettség

Pedagógiai cél- és feladatrendszer a sportban

- A sportolók személyiségfejlesztésének céljai
- Sportolói személyiség jellemzői
- A motiváció szerepe a sportban: teljesítménymotiváltság
 - Cselekvés és motívum, hierarchia
 - Motiváció: beépült, belső, presztízs, külső
 - Fejleszthető nevelés útján
 - Sikerélmény
 - Teljesítmény eredményeinek ellenőrzése